

AURA CHRISTI

Din infern, cu dragoste

Cuprins

Între a scrie și a înțelege	7
Sinonimele frigului	14
Subterana mea	21
Carnea trecătoare a cui sunt, Doamne?.....	27
Copilul fântânii	35
„Poetii sunt – jidovi”	42
Archaeus – realitatea realităților	50
Frumusețea care va salva lumea	56
A fi scriitor din spaimă	64
Când se întoarce acasă Dumnezeu	71
Teribila realitate	79
Gabriel Andreeșcu: omul-instituție.....	86
Din infern, cu dragoste	93
Visul din somnul altcuiva	110
O dimineată perfectă	119
Cum să traduci sufletul	126
Adevărata cultură e subterană?.....	132
A citi – a scrie	141
Legea pentru finanțarea revistelor de tradiție	149
Poezia – respirație a îngerilor	158
Legenda – un organism viu	165
Cușca ideală	172
Şapca lui Tolstoi	180
Subterana unui profet disperat.....	186
Laudă suferinței.....	195

Lumina imposibilă	202
Un principie al subteranei.....	216
Intelectualii „recenți” și prăpastia libertății	223
Poezia: exil, patrie sau destin?	253
Schimbarea la față	266
August.....	281
Argonauții subteranei.....	303
Povestea unei mirări.....	327
Boicotul tăcerii folosit ca armă?	337
Lumea ca infern, lumea ca eden primitiv	353
O Revoluție a poetilor sub semnul urgenței naționale ...	365
Lumea ca poveste	379
Călugărița din Amherst.....	411
Trepte spre cer	421
O cruciadă împotriva valorilor naționale?!	433
Clopotul de sticlă.....	454
Patria mea, o fereastră.....	499
Terapia prin suferință	509
Beduinii desăvârșirii.....	518
Un herald al lucrurilor rotunde	526
Povești de iubire.....	529

Între a scrie și a înțelege

Diminețile stăteam îndelung în fața geamului, pentru a o urmări; uneori părea că e alcătuită din sute, mii de serpi invizibili ce înaintau în ritmuri dictate parcă de instanțe oculte, alteori aşa-zisii serpi se uneau într-o savantă nuntire, transformați subit într-un corp lăptos, aproape compact. În insistență de a reveni, dimineață de dimineață, la fereastră, regăseam ceva din încăpătanările grave ale copilăriei trăite într-o altă viață parcă, la bunici, când iernile năprasnice mă aduceau în aceeași poziție, în aceeași atitudine în fața ferestrei, cu dorința de a vedea și de a descrie complicatele desene ivite peste noapte pe suprafața sticlei, pentru a pândi apoi nămetii crescuci ca în Andersen pe un frig de vedeam cum se opresc păsările în zbor și cum stau tremurând însurubate locului fantomele toamnei. Dimineață de dimineață alergam la geam cu sufletul la gură ca să văd cât au mai crescut peste noapte zidurile de omăt din jurul casei, cum arborii devineau niște mirese avangardiste, în ce fel au evoluat complicatele tablouri pictate pe geamurile albicioase și dacă a mai rămas ceva din părțiile făcute în ajun. Iernile atroce tot mai rare reprezintă pentru mine, și acum, semne ale copilăriei. Îmi aduc aminte că în orașul meu de baștină, bântuit de viscole nebune, nu mai circulau mașinile, iar locuitorii optau de voie, de nevoie, în favoarea mersului pe jos. Exista ceva iremediabil copilăros pe străzile și bulevardele pustiute și înveșmântate în alb, în scenele în care adulții, adolescenții și copiii încotoșmănați începeau

să se bată cu bulgări de zăpadă, fulgii scurși de sus amestecându-se cu globii aruncați de toți de-a valma și formând o perdea groasă, ca de fum alb. Adoram să facem oameni de zăpadă. Nu știu dacă îmi plăceau oamenii de zăpadă neapărat pentru că eu însămi m-am născut – îmi spune sfânta mea Mamă – într-o zi de miez de iarnă cu omăt și un ger cumplit. Iubesc iernile. Iubesc iernile mari, cu zăpezi și geruri care îți pun la încercare rezistența, rezistența la frig. Ador apocalipsele albe, nunțile acelea玄omice, în al căror miez cerul este, din timp în timp, atât de aproape, încât pare că de splendorile lui nimic nu te mai desparte.

Uimirea de a găsi o asemănare între încăpățânarea de altădată a copilului care eram pe vremuri și încăpățânarea adulțului se potinse la un moment dat într-un detaliu semnificativ: zăpezile cât un stat de om din primul deceniu al existenței mele au fost înlocuite, de astă dată, în iarna la al cărei spectacol asistam cu aproape aceeași fervoare, cu o ceată densă, compactă, umedă, ce înainta amenințător de mai bine de o săptămână, fără să dea semne că ar avea printre intenții să steargă putina. Se întâmpla totul aproape ca în unele scrisori ale lui Schopenhauer, Nietzsche, Dostoievski sau Gogol, mai exact, în subteranele locuite de unii eroi ai acestor titani de litere: era ceată, moină și umezeală, însoțite din timp în timp de o lapoviță persistentă, care ceda locul în cele din urmă atotputernicei cețe. Își arăta fețele timpul retragerii în tine însuți; coborârea în subterana ființei – *subterana* e un termen inventat de Fiodor Mihailovici; uimită și bucuroasă, l-am regăsit evasiidentic și în scrisorile sihastrului de la Sils – aşadar, descenderea în abisul firii coincide, evident, cu anotimpul însingurării predispuse la îndelungi navigări prin împărația eului substanțial, din a cărui rază lumea lipsește, cedând locul entității care ești sau care, fiind, urmează nietzschean să devii.

O ceată de pomină pusește stăpânire pe tot satul aflat într-o vale împrejmuită de păduri, livezi și lacuri. O ceată

Respect pentru oameni și cărți

căreia nu-i trecea prin cap să se atenueze, să cedeze din intensitatea aproape dușmănoasă cu care cuprindea totul, înghițind pomi fructiferi, schelete de roze, garduri, câini și pisici, grămezi de lemn stivuite cu grijă, sălcii, case, drumuri, păienjenișul-capodoperă descoperit întâmplător în colțul dinspre sud al foișorului. Treptat, nu se mai distingeau contururile obiectelor și ale oamenilor. Ca în tablourile impresionistului Claude Monet, relieful lucrurilor și al ființelor se pierdea văzând cu ochii, fiind parcă devorat de cineva atotputernic, a cărui singură calitate în acest context era graba de a se trăda prin noianele de pastă tot mai densă, lăptoasă, de o crescândă agresivitate, ce înghițea orice găsea în cale, de parcă totul s-ar fi transformat miraculos în mâncare. Ca și când cineva ar fi jucat cu noi un joc straniu și ar fi început să țese în ajunul sărbătorilor de iarnă un păienjeniș sofisticat, care, în loc de firele subțiri din care e construită casa păianjenului, țesea fire nevăzute din materia primă a norilor denși, pentru a nu ne mai elibera din strânsorile sale, transformându-ne în ostateci ai ceței. Casa noastră, curtea, drumul de țară ce ne leagă de urbea aflată la o distanță de circa zece kilometri, noi însine, totul parcă stătea locului și înainta totodată; înainta lenăș, nebănuit de încet, într-o barcă uriașă, transformată, printr-o logică de neprins în definiții, în tiparele înțelegerii, într-un nor ireal, dens și fantastic, prin urmare, cât se poate de concret. Erau zile în care nu se vedea mai nimic la doi-trei metri distanță. Pasta din ce în ce mai consistentă din jur era despicate din timp în timp de lătratul vreunui câine, de schimbul de replici al unor vecini, cărora abia le distingeam cuvintele, deși le simteam vecinătatea, ca și când ceața răpăia, mestecca, smulgea cu o intensitate crescândă și din silabele acelor verbe, substantive, propoziții scurte, smucite, neduse la capăt, lăsând jumătățile de sens să reverbereze în văzduhul pâclos. Apoi, fără să ezite, ceața smulgea hâlcii din corpurile însuflătite. Mi se părea că mai e puțin și ceața va mușca și

Respect pentru oameni și cărți

din sticla geamurilor, din uși, din pereți, urmând să pună stăpânire pe case, insinuându-se, impunându-se și îngurgitându-ne în cele din urmă și pe noi, oamenii reduși la un punct. Mai e puțin, îmi spuneam, și ceața va pune stăpânire pe fiecare. Nu vom mai vedea unde se încheie o cameră și în ce loc începe alta, apoi va dispărea coloana pe care se sprijină cerul de beton de deasupra, se vor aneantiza rafturile, tablourile, ziarele și revistele lăsate pe un colț de masă; nu ne vom regăsi mâinile și picioarele decât prin atingere. Nu voi vedea cu claritate nici treptele. Vor supraviețui un răstimp doar vocile ce-și vor croi drum prin ceața pâcloasă până când, cuprinși de îndoială, vom renunța să vorbim, reînvățând într-un târziu să ascultăm, să redevenim atenți la ceea ce se vorbește. Da, îmi ziceam, vom face efortul să-l ascultăm pe celălalt, *străinul*, pentru a afla, cum spunea cineva, părerea lui despre lume într-o lume în care nimeni nu mai ascultă pe nimeni, atât de preocupați să vorbească au devenit mai toți.

Totul se va reduce la sunet, aşa cum mi s-a și întâmplat într-o după-amiază, când ceața de lapte fusese despicateă de un tipăt ascuțit și prelung care mi-a săgetat timpanele. Aruncasem o privire pe fereastră: nu se vedea nici o pasăre, nici o vîtă din al cărui gâtlej să țășnească un strigăt atât de disperat, ca un foc în noapte. Ieșită afară, am constatat uimită că tipătul se amplifica parcă, devinea tot mai puternic, ca vîntul ațățat, crescând în intensitate. Brusc, auzisem trotsnetul unor vreascuri oftând sub greutatea pașilor. Dintr-o dată totul murise. Vag de tot se distingea zbaterea unui corp dincolo de gardul vecinilor, zbateră attenuată de marele nor albicios, lăsat pe pământ. În timp ce mi se povestea că tocmai fusese sacrificat un cocoș, ecoul strigătului aceluia continua să despice aerul, ceața și văzduhul greu, aşa cum sunt despicate lemnele pentru surcele.

O ceață atât de deasă nu mai văzusem decât la munte. Era la fel de spectaculoasă și la fel de avidă să cucerească

Respect pentru oameni și cărți

noi spații. Lăcomia imensului nor contemplat acum câțiva ani la Fundata ajunsese până în punctul în care preț de câteva zile – să fi fost patru sau cinci – n-am mai văzut nici puiul de munte, împărțit conștiincios de vecini în parcele populate de ierburi îmbelșugate, păscute de oițe, n-am mai văzut nici, culmea, lanțul muntos care încingea localitatea, ai cărei locuitori mă făceau nu rareori să mă întreb: oare vor ajunge să împartă și lanțul de munți? Iar dacă vor accede la această imposibilă – mi se părea – parcelare a muntilor, Vârful Omul cui anume îi va reveni și ce utilitate o să î se găsească?

Poate ceața aceasta e un dar; nu este exclus să fie modul cuiva de a ne sugera că locuim în realitate într-un ținut al cetei dacă nu într-un arondisment al derutei dotate cu harul de a semăna spaimă. Oare nu înaintăm prin viață ca prin ceață? Cât înțelegem din tot ce ni se întâmplă și cât vedem dincolo de limitele impuse de simțuri, de mama și tatăl rațiunii și logicii? Nu vedem decât ceea ce am învățat să vedem prin educație, lecturi, cutume și obiceiuri inculcate, formate în timp, care – într-o altă ordine a lucrurilor – nu este exclus să fie limite, piedici, simple prejudecăți ce ne obturează accesul la esența lucrurilor și a fenomenelor. Nu pricepem decât ceea ce am fost învățați să pricepem, în timp ce dincolo de aparențe, dincolo de tiparele în al căror aer am fost formați, educați și crescuți, deci, dincolo de straturile cetei ce se arată ca un nor uriaș, miraculos, se ascunde o lume incomparabilă, o lume invizibilă, la care noi nu avem acces decât în anumite circumstanțe, în situații-limită, probabil, cu excepții din ce în ce mai rare. Oricât ne-am dori, ceva ne împiedică să vedem ceea ce văd peștii, caii de curse, să auzim ceea ce aud ciocârlile, vulturii care despică înălțimile montane cu ușurință și firescul cu care un delfin rătăcit de cărdul său taie în două jumătăți asimetrice aerul mării înmiresmat de alge, pești, fantasme și scoici. Oricât ne-am dori, nu vom afla niciodată ce vede ori ce simte un

arbore despicate de fulgerele dezlănțuite, nu vom ajunge să descriem ce simte o pasare care cutreieră munții din lanțul Himalaya sau rechinii-vacă descoperiți pe fundul Gropii Marianelor, la unsprezece kilometri adâncime.

Oricât de intens am visa, niciodată nu vom afla probabil din ce motive Iisus se simtea exilat printre oameni și se regăsea acasă printre copii. Nu vom vedea timpul, nici nu vom gusta din caracterul amoral al soarelui, care încâlzește totul de-a valma, departe de bine și de rău, cu obrajii săi încinși de văpaia dorinței de a fi definitiv pretutindeni.

Ce aştept scriind în aceste clipe despre ceața care ne-a invadat de câteva zile și înaintează, ceas de ceas, mai întâi oarecum timid, apoi tot mai ferm, tot mai intempestiv? Încerc să înțeleg un fenomen obișnuit al naturii rezultat din discrepanța dintre temperatura pământului și cea a aerului suprasaturat de vapori de apă, mai exact, din coborârea temperaturii aerului sub nivelul așa-numitului punct de rouă? Fac efortul să pricep doar atât? Iarăși îmi dă ghes bănuiala că scrisul ca formă a înțelegerii nu e decât o iluzie, nu e decât un prim val al cetei de care suntem înconjurați fără să conștientizăm aceasta. Înțelegerea seamănă întrucâtva cu acea plantă bianuală, încărcată de un mister imposibil dedezlegat de mai bine de cinci mii de ani de când i-a fost atestată existența: *ceapa*. La vechii egipteni această legumă – considerată medicament miraculos și, totodată, simbol al eternității – era folosită și ca monedă ce asigura trecerea în rai a muncitorilor care lucrau la înălțarea piramidelor egiptene. De când mă știu leg noțiunea de *a scrie* de cea de *a înțelege* și eşuez mai de fiecare dată în savanta simbolistică a cepei.

Apropiindu-te prin intermediul scrisului de înțelegere e oare că și cum ai decoji lucrurile, ai scoate cu infinită răbdare și încetineală câte un strat, înaintând puțin câte puțin spre esență fără s-o pătrunzi, golind-o astfel de înțelesuri, de sens? Lucrurile se întâmplă mai degrabă exact invers: pe

13 Respect pentru oameni și cărți

măsură ce pare că te apropii de înțelegere, sensurile unui fenomen ori ale vreunui lucru – dacă nu îți scapă cu desăvârsire – se multiplică, iar tu continui exercițiile de înțelegere, folosind scrisul ca instrument ce servește exprimării. Descr ii modul tău de a înțelege, de a te aprobia de înțelegere fără s-o epuizezi.

Dincolo de exercițiul de înțelegere, scrisul e un mod de a te exprima și, în minute de maximă intensitate, de a te mira de faptul că – oricât de mult ți-ai dori și te-ai încăpățâna să înțelegi scriind – fiecare vers, fiecare poem, eseu sau roman, fiecare carte, aşadar, nu te face decât să întârzii în ţara uimirii crescute ca plantele primăvara din constatarea că, trecând prin viață, ai înaintat printr-un ținut invadat de o ceată incredibilă, pendulând între efortul de a te exprima și încăpățânarea de a înțelege, fără să reușești decât să te miri la nesfârșit, să descrii felul în care te miri și să lași în urma ta roadele acelei mirări: cărțile ce-ți poartă imprimat pe copertă – întâmplător sau nu – numele. Istoria lumii este o succesiune a mirărilor; prin acumularea intensității – ca să nu spunem a unei energii explozive – acestea creează periodic condiții prielnice apariției geniilor, cărora noțiunea de subterană le este, fără îndoială, patrie iubită și blestemată în egală măsură.